

Buidant de matèria orgànica la bossa de les escombraries

View metadata, citation and similar papers at core.ac.uk

brought to you by CORE

provided by Revistes Catalanes amb Accés

Josep Puig i Boix
Doctor en Enginyeria Industrial

L'autor argumenta, des de la perspectiva de la "ciència del poble", les possibilitats del compostatge a petita escala, inclosos els habitatges situats en nuclis urbans. S'explica l'experiència personal de l'autor, exregidor de Ciutat Sostenible de l'Ajuntament de Barcelona, i es repassen els casos de Zuric i l'experiència de la mateixa Barcelona.

La societat industrialista ha capgirat els fluxos de nutrients tal com es manifesten a la natura, de forma que avui allò que hauria de ser considerat un aliment per al sòl — els nutrients— acaben sent una font de problemes i contaminació.

Així, els nutrients que van des del camp a la ciutat en forma d'aliments conreats, en fer la seva funció d'alimentació de les persones, generen restes orgàniques que, en no retornar als sòls per mantenir-ne la fertilitat, acaben amuntegant-se en abocadors d'escombraries, o incinerant-se en forns crematoris. Tot un exemple de com un cicle de la natura roman obert, perquè la nostra societat, tot i qualificant-se de moderna, s'ha mostrat incapaç de tancar. El resultat de tot plegat és l'empobriment dels sòls i la seva pèrdua de fertilitat, que s'intenta mantenir amb quantitats sempre creixents d'adobs químics, de l'aplicació massiva dels quals resulta la mort biològica d'aquesta fina capa de la biosfera.

Si bé aquesta és la tendència general a casa nostra, hi ha molts exemples arreu del món que demostren que la matèria orgànica que va del camp cap a les ciutats, una vegada ha fet la seva funció, pot retornar cap al sòl per mantenir-ne la fertilitat. Per la història sabem que la civilització xinesa ja compostava tot el material orgànic 3.000 anys abans de la nostra era. El compostatge no és pas un invent actual, sinó que és una pràctica ben antiga i ben coneguda, tot i que a les ciutats aquesta pràctica ha caigut en l'oblit.

Compostar vol dir sotmetre totes les deixalles orgàniques de la cuina, la llar i el jardí a un procés natural de transformació fins que s'obté el valuós compost, que és un

producte que millora l'estructura del sòl, li dona fertilitat, tot estalviant fertilitzants artificials. Amb el compost tanquem el cicle de la natura i tornem al sòl allò que el sòl ens ha donat en forma de fruita, verdura, cereals, etc.

Aquest retorn al sòl de la matèria orgànica residual pot ser realitzat de diferents maneres, depenent de les condicions de l'indret i de la voluntat de les persones que hi habiten. Avui es dominen les tecnologies per al compostatge de la matèria orgànica, tant de forma centralitzada, com descentralitzada (bé sigui a escala familiar o comunitària de barri). Avui també es domina la tecnologia de la metanitació de la matèria orgànica aplicada tant a indrets rurals com a indrets urbans (ja sigui en plantes centralitzades o descentralitzades).

El que s'exposa en el present escrit és l'experiència personal de l'autor des que un dia es va adonar que si es vol es pot contribuir personalment, familiar i col·lectiva a buidar les escombraries de la fracció orgànica que la compon (a casa nostra és gairebé la meitat del seu pes). Aquest senzill gest és l'inici d'un profund canvi en la forma com les persones ens relacionem amb el nostre entorn.

Els antecedents

L'interès de l'autor a trobar solucions al problema de les escombraries es remunta a finals dels anys 70. Ja al començament dels anys 80 es va presentar el concurs 'Faci d'Alcalde', que durant uns anys va convocar l'Ajuntament de Barcelona, amb una proposta titulada "Implementació del reci-

La “ciència del poble” és una recerca feta per augmentar el valor d’ús de les activitats diàries sense incrementar la dependència de les persones respecte del mercat o dels professionals.

clatge d’escombraries en una comunitat de 20 habitatges familiars al barri d’Horta (Barcelona)”. La proposta no va ser escollida pel jurat, nomenat per l’Ajuntament de Barcelona.

En la proposta que aleshores es va presentar es pot llegir: «es tracta de realitzar, en un conjunt de 20 habitatges unifamiliars situats en un barri de Barcelona, una experiència pilot de separació selectiva de les escombraries generades per la mateixa comunitat, en la qual prenguin part activa les persones que voluntàriament ho desitgin, del centenar de persones que formen la comunitat». I es justificava la proposta tant des del punt de vista científic, com ecològic i social.

És interessant llegir avui, gairebé 20 anys més tard, la justificació científica que es feia de la proposta. Es basava en la diferenciació entre “ciència per al poble” i “ciència del poble”, teoritzada per Ivan Illich. Deia així: «la “ciència per al poble” és allò que s’anomena d’ençà de la II Guerra Mundial, recerca i desenvolupament, o simplement R&D. Aquesta R&D és duta a terme per grans institucions –governamentals, industrials, universitàries, mèdiques, militars, fundacionals... Hi treballen petits grups de persones emprenedores que desitgen vendre els resultats de la seva recerca a les institucions. Normalment és una activitat molt prestigiosa, que té per objectiu el bé comú – com diuen els que hi donen suport i la practiquen– , que és cara i exempta d’impostos. També dóna llocs de treball ben remunerats a persones amb elevada titulació acadèmica. La R&D pot ser social o natural, fonamental o aplicada, especialitzada o interdisciplinària. L’ús del terme “ciència per al poble” no implica normalment cap retret, i tampoc no significa cap desaprovació. Significa simplement que els resultats de la recerca no tenen cap relació amb les activitats de cada dia d’aquelles persones que la practiquen. R&D es pot fer en la bomba de neutrons, en distrofia muscular, en cèl·lules solars..., sempre al servei d’altra gent. Òbviament la “ciència del poble” no és això, sinó que vol dir aquella recerca feta amb pocs

diners o cap diner, sense patrocini de ningú, sense accés a la publicació dels resultats en diaris o revistes de prestigi, produint resultats que no interessin al mercat. La gent que la practica ho fa de forma metòdica i disciplinada, està molt ben informada de la R&D en alguns camps específics, usen els seus resultats quan escau, i en poc més d’una dècada han aixecat i posat en funcionament una xarxa alternativa de publicacions que són el fòrum de la discussió i la crítica dels seus esforços. Com diu Valentina Borremans, aquesta “ciència del poble” és una recerca feta per augmentar el valor d’ús de les activitats diàries sense incrementar la dependència de les persones respecte del mercat o dels professionals. Però també és aclaridor llegir les justificacions ecològiques i socials que aleshores es varen fer. Pel que fa a l’ecologia es manifestava: «ja hi ha qui a més de veure el municipi com un ecosistema i d’aplicar-hi les lleis de l’ecologia, va encara més lluny i planteja el mateix habitatge –no només l’habitatge rural, sinó l’habitatge urbà– com un ecosistema: la casa urbana integral, en la qual s’empra l’energia del sol per a fer créixer els aliments i per proveir-se de l’energia que es necessita, en la qual es practica la conservació de l’energia i de l’aigua, i en què els residus orgànics i inorgànics són manipulats de forma ecològica». Pel que fa a les raons socials, es basaven en la coneguda frase d’Albert Einstein que diu «es requereix una manera substancialment nova de pensar, si la humanitat ha de sobreviure», complementada amb l’aportació que va fer Ecoropa en el sentit que no n’hi ha prou amb una nova forma de pensar sinó que també «cal una nova manera de viure» que impliqui directament les formes de fer i de comportar-se de les persones.

A banda d’aquestes justificacions també se’n donaven de més ‘convencionals’. Per exemple, es deia que: «El cost de recollida i d’eliminació dels 31.755 kg/any d’escombraries produïdes en els 20 habitatges és de 238.162 ptes., de les quals 209.464 ptes. corresponen a la part de residus reciclables, el valor brut dels quals és de 98.593 ptes. ... Resumint, cada persona

de la comunitat on es planteja la recerca experimental paga 2.382 ptes./any per tenir dret a llençar 986 ptes. al cubell de les escombraries. ... Si la comunitat arribés a recuperar la fracció reciclable dels residus que genera (827.929 kg/any), la quantitat d'escombraries que els serveis de neteja haurien de recollir i eliminar seria tan sols de 3.827 kg/any, és a dir, en el cas de reciclar hi hauria una reducció en pes del 86 %.

Aquesta proposta emmarcada en els conceptes de "ciència del poble", "habitatge ecològic" i "participació activa", tot i no haver estat seleccionada pel concurs "Faci d'alcalde", possiblement per manca de capacitat de lideratge ecològic del govern de l'Ajuntament de Barcelona d'aleshores, va menar l'autor pel camí de poder arribar a demostrar en la pràctica que el compostatge a petita escala és possible en una ciutat com Barcelona, tant en l'àmbit familiar com comunitari de barri.

Compostant a l'antiga vila d'Horta, avui barri de Barcelona

Aquell fracàs en el concurs "Faci d'alcalde" va fer possible que s'iniciés una experiència que avui ja fa més de 15 anys que funciona compostant *in situ* la fracció orgànica de les escombraries produïdes al domicili familiar amb l'objectiu de tancar el cicle dels nutrients que arriben a la ciutat.

El procés de compostar comença a la cuina, quan es preparen els aliments.

La part d'aliments frescos que no es fa servir i que habitualment va a parar a la bossa de les escombraries, en aquest cas és guardada a part en un petit receptacle situat al bell mig de la cuina familiar i, una vegada al dia, introduïda en un compostador, fent possible així la seva transformació en humus que pot tornar a la terra per mantenir-ne la fertilitat. Des de fa uns 4 anys s'utilitza un compostador d'un volum aproximat d'1 m³, que es pot comprar a les botigues especialitzades. Quan es va començar a compostar, ara fa més de 15 anys, com que no hi havia al país compostadors comercials, es va fer servir una caixa de plàstic fora-

dada (com les que es fan servir per al repartiment de pa a les fleques) lleugerament més petita (0,5 m³ de capacitat).

Això suposa buidar la bossa de les escombraries d'aproximadament la meitat del seu pes habitual (1,2 kg/hab.dia), i deixar-la reduïda a 0,6 kg/hab.dia, ja que la resta (0,6 kg/hab.dia) es transforma en compost ric en nutrients.

La quantitat d'escombraries que s'haurien produït en el transcurs d'un any sense practicar el compostatge, en la família de 4 persones, seria de 1,608 t/any (335 dies, descomptant un mes de vacances, 4 persones, 1,2 kg/hab.dia). Això vol dir que en 15 anys s'haurien produït 24.120 kg = 24,12 t d'escombraries.

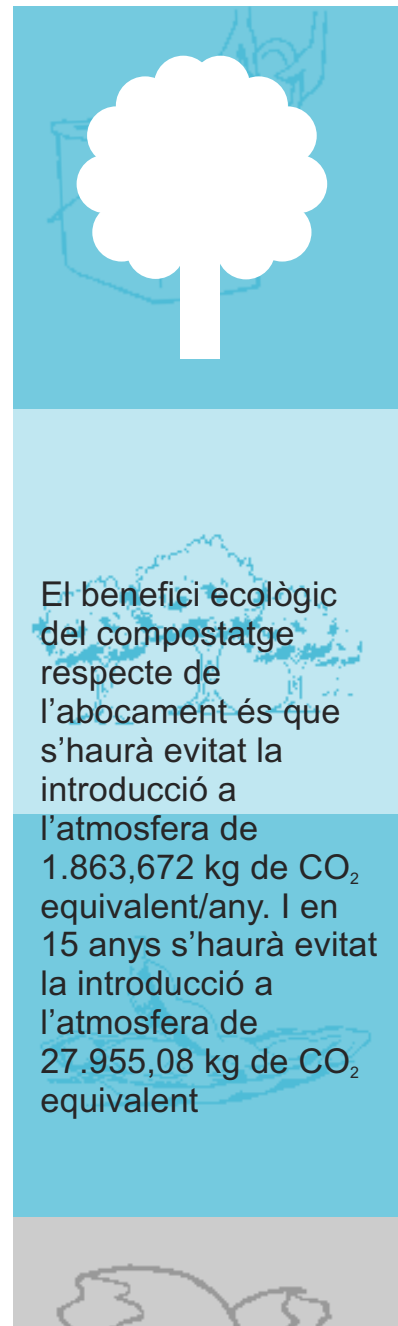
Les emissions de gasos d'efecte hivernacle (GEH) a causa dels sistemes de disposició avui existents a l'àrea de Barcelona (abocador i incineració) haurien estat, en el cas que totes les escombraries s'haguessin abocat:

310,34 kg de CO₂/any i 136,68 kg de CH₄/any, que representa un total de 3.727,34 kg de CO₂ equivalent/any o, al llarg dels 15 anys, 4.655,16 kg de CO₂ i 2.050,2 kg de CH₄, que representa un total de 55.910,16 kg de CO₂ equivalent.

El cost de recollida i de disposició (abocador/incineradora) d'aquesta quantitat d'escombraries hauria estat (el càlcul s'ha realitzat amb els costos reals d'explotació de la ciutat de Barcelona, any 1995, i que són inferiors als actuals): recollida, 192.960 ptes. (12.864 ptes./any); disposició, 57.092 ptes. (3.806 ptes./any); cost total, 250.052 ptes. (16.670 ptes./any).

En el cas de l'habitatge en qüestió, els serveis de recollida només n'hauran recollit la meitat i, per tant, els serveis de disposició n'hauran hagut de tractar la meitat, ja que l'altra meitat haurà romàs *in situ*, tot essent transformada en compost orgànic.

El benefici ecològic del compostatge respecte de l'abocament és que s'haurà evitat la introducció a l'atmosfera de 1.863,672 kg de CO₂ equivalent/any. I en 15 anys s'haurà evitat la introducció a l'atmosfera de 27.955,08 kg de CO₂ equivalent.

El benefici ecològic del compostatge respecte de l'abocament és que s'haurà evitat la introducció a l'atmosfera de 1.863,672 kg de CO₂ equivalent/any. I en 15 anys s'haurà evitat la introducció a l'atmosfera de 27.955,08 kg de CO₂ equivalent

L'estalvi econòmic generat haurà estat de: 8.835 ptes. en un any i de 125.026 ptes. en 15 anys. Tenint en compte que el compostador va costar 15.000 ptes., es podria dir que amb una inversió de 15.000 ptes. es genera un estalvi anual de 8.835 ptes., amb la qual cosa es pot dir, si es vol fer l'anàlisi econòmica de rendibilitat industrial, que el període de retorn de la inversió és inferior a dos anys.

Com que el compost és utilitzat per fertilitzar el sòl, a més a més, s'haurà generat un estalvi addicional de fertilitzants (no s'haurà hagut de comprar humus fertilitzant). El domicili en qüestió està situat al barri d'Horta de la ciutat de Barcelona, en un edifici on hi ha situats 21 habitatges familiars, disposats en 3 habitatges d'alçada, de dos nivells cada habitatge (planta baixa i 6 nivells). L'habitatge familiar està situat a la planta baixa i es un habitatge de 99 m2 de superfície i un petit pati de 10 m2.

Aquesta experiència personal em va ser de molta utilitat quan vaig tenir l'oportunitat d'exercir com a regidor de Ciutat Sostenible a la ciutat de Barcelona (1995-1999). Allí vaig poder constatar les reticències i les resistències que molts càrrec públics tenen davant la fracció orgànica de les escombraries i la forma ecològica de reintroduir aquesta fracció en els cicles de la natura. Per això em vaig implicar en una tasca de recerca per veure quines experiències exitoses hi havia en diferents indrets del món per fer possible que la fracció orgànica de les escombraries retornés al sòl per mantenir-ne la fertilitat. Aquesta recerca em va menar a veure el que s'estava realitzant aleshores (1997) a la ciutat de Zuric i a d'altres municipis europeus. Va ser tota una descoberta.

Compostant pels carrers i espais comunitaris a Zuric

El fenomen col·lectiu que fa que avui a la ciutat de Zuric hi hagi més de 80.000 persones practicant quotidianament l'art del compostatge, convertint d'aquesta manera unes 10.000 t d'escombraries orgàniques en

humus, es va iniciar l'any 1983, quan el Servei de Parcs i Jardins de la ciutat va decidir iniciar un projecte de compostatge ben especial.

La ciutat ja tenia una àmplia experiència en compostatge, ja que des de l'any 1969 el Servei de Parcs i Jardins ha tingut en funcionament una gran planta on es composten les restes orgàniques dels parcs públics, cementiris, establiments de jardineria i jardins particulars. D'aquesta manera, en una planta de compostatge centralitzada es tractava una bona part de les restes orgàniques produïdes a la ciutat. Però hi havia encara de l'ordre d'un 20% de restes orgàniques entre les escombraries produïdes als domicilis particulars. Aquesta va ser una de les raons que va menar que el Servei de Parcs i Jardins iniciés un projecte de compostatge de les restes orgàniques domiciliàries amb l'Ökocentrum Langeburg. La iniciativa procedia d'una persona que va convèncer els responsables de Parcs i Jardins per procedir a endegar el compostatge de la fracció orgànica de les escombraries generades als habitatges. El programa es diferenciava del compostatge convencional (en plantes centralitzades, després d'haver-se procedit a la recollida selectiva en origen de la fracció orgànica) perquè el que proposava era implicar de forma voluntària la ciutadania. Es tractava de facilitar l'aparició de col·lectius de persones que es comprometessin a compostar la fracció orgànica dels seus propis residus en una instal·lació comunitària situada a prop de casa seva. Així es varen elaborar dos projectes pilot per a dos barris de la ciutat: a la perifèria i al centre urbà. A la perifèria es tractava de promoure el compostatge privat en patis i jardins, així com l'establiment d'instal·lacions de compostatge comunitari dins de barris i urbanitzacions. Al centre es tractava de fer la recollida de la brossa orgànica mitjançant recipients adequats i transport a la planta central de compostatge per a la seva preparació i tractament.

L'experiència de compostatge de la fracció orgànica de les escombraries, procedents del centre urbà, en una planta centralitzada va fer possible que la ciutat aplegués una

informació molt valuosa sobre la disposició de la població enfront de la recollida selectiva, la disciplina de selecció, la quantitat, el transport i la transformació.

El segon projecte pilot es va realitzar en una àrea d'edificació oberta amb edificis plurifamiliars i 146 habitatges, en la qual es va instal·lar una planta de compostatge comunitari en un espai central. Els ciutadans portaven les seves deixalles orgàniques (cuina, jardí) a uns recipients enreixats de recollida (en forma de cilindre posat dret) que s'havien disposat amb aquesta finalitat. La feina de compostar la varen assumir de forma voluntària algunes persones del barri. Com que tant la premsa com la ràdio i la televisió informaren molt positivament de l'experiència, el projecte pilot va desencadenar una enorme demanda de documentació, assessorament, conferències i ajuda per fundar col·lectius de compostatge, dins la ciutat i fora. Aquest projecte va superar de llarg totes les expectatives. Es va posar en funcionament un "telèfon d'assessorament de compostatge". En un sol any va rebre més de 450 consultes procedents de Zuric, de Suïssa i de fora. Aquesta experiència va permetre publicar la guia *Compostar col·lectivament al barri*, la qual dóna indicacions sobre la manera de procedir tant des del punt de vista organitzacional (per formar un grup de compostatge), com indicacions tècniques concretes sobre el procediment de compostar i els temps de dedicació necessaris per fer anar una planta comunitària de compostatge.

Una vegada al llarg d'una entrevista feta a la persona que va iniciar aquesta experiència (a començament dels anys 80), un periodista li demanava si el seu objectiu era establir a cada cantonada i a cada racó de la ciutat de Zuric una zona de compostatge. Aleshores el mateix iniciador de l'experiència li va contestar que no. Però més endavant, en veure com la ciutadania de Zuric havia entès la idea i compostava no només a la perifèria de la ciutat sinó també al centre urbà, ell mateix va canviar d'opinió i va manifestar: "compostar és una activitat que es pot fer a gairebé qualse-

Com que el compost és utilitzat per fertilitzar el sòl, a més a més, s'haurà generat un estalvi addicional de fertilitzants.

vol lloc", i continuava dient: «tenim a la ciutat, a les zones d'edificació més densa, tres zones de compostatge on jo mateix no hauria cregut mai que compostar-hi for possible». Des que es va iniciar l'experiència de compostar comunitàriament (l'abril de 1985) en 4 punts de la ciutat, no ha deixat de créixer l'interès per aquesta pràctica. Només fins a finals de 1990 el "telèfon del compostatge" havia rebut més de 5.000 trucades i ja hi havia gairebé 500 punts de compostatge a la ciutat. L'any 1993 es comptabilitzaren 860 punts de compostatge comunitari. I l'any 1997 ja havien assolit 1.000 instal·lacions de compostatge comunitari, que compostaven unes 5.000 t de matèria orgànica. Actualment participen en aquest programa de compostatge comunitari unes 80.000 persones i composten entre 9.000 i 10.000 t de restes orgàniques domiciliàries. Tots els punts de compostatge comunitari són atesos per persones voluntàries, persones disposades a fer alguna cosa més pel medi ambient i no només parlar-ne. A la ciutat hi ha permanentment dues persones dedicades a tasques d'assessorament i suport als "grups d'interès pel compost".

Cada punt de compostatge comunitari té associats un nombre determinat d'habitatges, que és molt variable i oscil·la entre 5 i 100 habitatges per instal·lació, tot i que en la majoria de casos es tracta de punts amb més de 60 habitatges per instal·lació. Un punt de compostatge per a 50 habitatges acostuma a requerir una superfície de 20 a 30 m². Els llocs on estan situats els punts de compostatge solen ser indrets ombrívols i situats en un centre geogràfic dels habitatges que serveix.

La ciutat disposa d'un Servei d'Assessorament del Compost que ofereix pràcticament un sistema de "càtering" a tots els ciutadans i ciutadanes de la ciutat de Zuric que estiguin interessats a crear un nou col·lectiu per a fer compostatge. A petició d'aquest col·lectiu, el servei prepara un acte informatiu on convoca tots els veïns, porta tot el material necessari, etc. També assessorà el col·lectiu en totes les qüestions organitzatives, l'ajuda a cercar el lloc més

adequat (sempre que pugui ser en terrenys privats), l'ajuda a convèncer el propietari o l'administrador de finques, l'assessorà a l'hora de dissenyar la planta, de fer el pla de treball, etc., i resta sempre a la seva disposició en cas de qualsevol dubte o en el cas de sorgir qualsevol inconvenient. Aquest Servei ha desenvolupat tres models diferents de compostatge comunitari (en sitges, en contenidors o boxes i en piles) adequats a les diferents condicions i circumstàncies que es puguin presentar, tant pel que fa a l'espai disponible com al nombre d'habitatges que hi participen en cada cas. També l'Administració municipal edita un full trimestral (de 4 pàgines) dedicat exclusivament a aquest sistema descentralitzat de compostatge, on a més de donar dades estadístiques de l'estat del compostatge a la ciutat, s'informa de nous projectes i es donen consells i notícies que fan referència al compostatge. També es presenta un retrat dels diferents col·lectius que estan en funcionament fent compostatge.

El nucli inicial que comença sol procedir a partir d'una o dues persones interessades a través del "telèfon del compostatge". Després d'una entrevista amb l'equip d'animadors del compostatge, es comença a cercar més persones interessades entre el veïnat, fent néixer un "grup d'interès pel compost". Aquest grup comença a elaborar un projecte que es presentarà als veïns del lloc on es proposa situar un punt de compostatge. Cal dir que prèviament s'ha arribat a un acord amb el propietari de l'edifici o l'administrador de la finca per tal de cercar un indret escaient. Després de cercar col·laboradors s'agrupen en dues llistes: una llista amb totes les persones que estan interessades a participar en la recollida selectiva i a aportar la matèria orgànica separada al punt de compostatge, i una altra llista amb el que s'anomena "padrins del compostatge", el quals no només separen la matèria orgànica a casa seva i l'aporten al punt sinó que a més a més són les persones que s'encarregaran de fer el seguiment i el treball per arribar a tenir un bon compost. Entre els padrins es fan tornos d'una o dues setmanes per encarregar-se del compost.

No cal dir que l'elevat grau de participació ciutadana en aquesta exitosa experiència està ben correlacionat amb la voluntat d'un seguit de persones entestades a fer possible allò que fins fa poc es considerava un dogma de fe: "fer compost dins les ciutats no és possible". Des de la iniciativa personal, fins a la implicació d'institucions municipals (en el cas de Zuric, el Servei Municipal de Parcs i Jardins). L'èxit també rau en la voluntat política de facilitar el sorgiment d'una manera de fer que es tradueix a fer possible la resolució dels problemes al nivell en què es generen i no esperar que algú resolgui els problemes dels quals cadascú és responsable. Tampoc no és aliè a l'èxit el fet que s'hagin realitzat publicacions de gran qualitat per facilitar la informació. La mateixa Agència Federal de Medi Ambient de Suïssa va publicar un manual de compostatge, però també la ciutat de Zuric té publicacions excel·lents (*Compostatge a la carta*) i un vídeo d'una gran qualitat, on només amb excel·lents imatges explica l'experiència comunitària de fer compost. També en les campanyes de promoció del compostatge hi han participat artistes ben coneguts.

No és pas només la ciutat de Zuric la que a Europa composta. N'hi ha força més. A Basilea, per exemple, tenen un model de compostatge mixt: d'una banda, un model semblant al de Zuric (compostatge comunitari en espais privats o públics, però gestionats directament pels implicats) i de l'altra, compostadors en parcs públics que reben deixalles orgàniques no pas d'un grup fix de persones sinó que la instal·lació és oberta a qualsevol persona qui hi vulgui aportar deixalles orgàniques. Actualment hi ha a Basilea uns 1.300 punts de compostatge comunitari i una trentena de compostatge obert en parcs públics.

No cal dir que a aquestes instal·lacions de compostatge comunitàries cal afegir els compostadors individuals, que són emprats en in comptables cases unifamiliars en municipis d'estructura dispersa.

Margarida, una catalana irresistible (per fer un enquadrat)

Quan va arribar l'any 1985 a Pully, municipi residencial de la perifèria de Lausana, amb el seu marit suís i economista, que va conèixer a Espanya, va començar una ronda per entrar en contacte amb les persones dels comerços de la vila: "Bon dia, el meu nom és Margarida i vinc de Barcelona". La gent se la mirava amb desconfiança, "aquí la gent triga a acceptar nous veïns". En menys de tres anys, amb el seu francès catalanitzat, la seva espontaneïtat, la seva empena... va esdevenir tot un personatge de la vida local. Avui és coneguda i apreciada a tot el cantó per les seves iniciatives a favor del reciclatge dels residus, una causa a la qual s'ha llençat en cos i ànima després d'haver fer altres intents de dedicar-hi el seu entusiasme i la seva energia. Tot va començar en una conferència del delegat cantonal del medi ambient. Aquell dia se li va fer la llum, a aquesta dona intuïtiva: va decidir començar a fer compostatge en un parc públic al barri de Pully on viu. Quan encara amb prou feines ni dominava el francès, ni les trames administratives, va aconseguir parlar de tu a tu amb l'Ajuntament, debatre amb experts en sessions informatives, crear un comitè de suport al compostatge... El seu encant i el seu dinamisme assoliren la fita: fer realitat que hi hagi un compostador en un parc públic, que ella mateixa s'encarrega de gestionar, amb l'ajut d'algunes altres persones. Allí hi organitza reunions de veïns, i els explica com fer compost, els ensenya la pràctica i els regala aquest producte olorós que nodreix la Terra. La iniciativa va tenir un gran ressò en la població.

Fent compost als parcs de Barcelona

Tota l'experiència entorn del compostatge aplegada per l'autor, juntament amb la d'altres practicants del compostatge urbà, es va publicar en un llibret que, amb el títol de *Guia de compostatge*¹, mostra de forma ben senzilla i planera què és i com es pot fer compost. Aquesta publicació es va presentar (maig 1998) d'una forma ben original: a la masia de can Cadena (Sant Martí de Provençals) davant una pila de compost, i es va portar els mitjans de comunicació a visitar dos habitatges de la Barcelona on es realitza compostatge (un, compostatge natural i l'altre, compostatge forçat amb cucs).

La civilització "moderna", tot "estirant més el braç que la màniga", ha deixat de practicar la reciprocitat i ha generalitzat unes pràctiques purament extractives

Però a una ciutat com Barcelona, pionera en moltes iniciatives, li manca ser-ho en un camp clau per a la sostenibilitat: el tancament dels cicles dels nutrients, especialment el de la matèria orgànica. Amb l'objectiu d'anar obrint la porta a una visió de la ciutat que vagi deixant enrere el malson actual, on la ciutat és una pesada càrrega pels sistemes naturals que la sostenen, en exercir de regidor de Ciutat Sostenible de l'Ajuntament de Barcelona (mandat 1995-1999), vaig tenir l'oportunitat de promoure, amb la implicació directa de l'Institut Municipal de Parcs i Jardins de Barcelona, una primera experiència de compostatge col·lectiu a una gran ciutat catalana, materialitzada a través de la campanya "Fem compost als Parcs"², que es va presentar en un acte públic al Parc Castell de l'Oreneta, en el marc de la I Festa del Compostatge (15 de novembre de 1998) i en la qual es va regalar als milers de persones que hi varen ser presents una bosseta de compost realitzat a partir de la brossa procedent de la poda i la sega del verd urbà. Amb la Festa del Compostatge s'iniciava una nova manera de celebrar la tardor a casa nostra.

Però la primera Festa del Compostatge era només el tret de sortida per iniciar una primera experiència col·lectiva de compostatge amb la participació activa dels veïns i veïnes que habiten a les rodalies dels indrets on es varen situar compostadors a diferents parcs de la ciutat. Aquesta prova pilot va consistir a situar instal·lacions de compostatge a 7 parcs públics de la ciutat de Barcelona perquè, de forma voluntària, un determinat nombre de famílies (179 famílies, 556 persones) hi diposessin les deixalles orgàniques de les escombraries i així es pogués elaborar compost en un lloc públic i visible. La gestió de les instal·lacions de compostatge als parcs anava a càrrec del personal que Parcs i Jardins té assignat als parcs de la ciutat. Els parcs escollits per a la primera prova pilot varen ser: Parc de la Ciutadella, Can Sabaté (Zona Franca), Jardins del carrer Poesia (Montbau), Parc Pegaso (Sant Andreu), Parc del Clot, Can Cadena (Sant Martí), Nou Eixample.

L'experiència va complir totes les seves expectatives (només la prevista al Nou Eixample no va ser finalment instal·lada, però l'any 1999 es va situar a la plaça de la Sagrada Família).

Els resultats, després de dos anys de funcionament, són excel·lents i l'Institut Municipal de Parcs i Jardins ha decidit estendre-ho a més parcs públics de la ciutat de Barcelona, situant nous compostadors a la plaça Gaudí, als jardins de les Corts, als jardins Joan Vinyoli (Sarrià), a la plaça Joanic (Gràcia) i al Parc de la Guineueta (Nou Barris), on més de 100 famílies aporten les deixalles orgàniques que prèviament han separat.

A mena de conclusió

El fet de compostar no és cap altra cosa que la pràctica de la reciprocitat vers la Terra, ja que un element de què està formada, el sòl viu, amb l'ajut dels raigs del sol i l'aigua de la pluja, és capaç de donar-nos allò que necessitem per alimentar el nostre cos material, amb la condició que siguem capaços de retornar-li allò que li prenem per alimentar-nos.

La civilització "moderna", tot "estirant més el braç que la màniga", ha deixat de practicar la reciprocitat i ha generalitzat unes pràctiques purament extractives. Així es van esgotant i empobrint els sòls fins a convertir-los en un substracte biològicament mort, on s'hi aboquen ingents quantitats de productes sense vida per fer-li produir "aliments" cada vegada de menys qualitat i menys sans.

Recuperar les relacions de reciprocitat dels humans vers la Terra no només ajudarà a guarir els sòls i retornar-los la vida, sinó que farà possible el despertar de l'esperit humà de cooperació amb la Terra.

I de ben segur que l'art del compostatge ens pot ajudar en aquest afer.

Agraïments

- El meu agraïment a en Josep Esquerrà i la Bettina Scheffer, practicants del compostatge amb cucs en un habitatge convencional de la ciutat de Barcelona, pel suport que en ells vaig trobar a l'hora de fer del compostatge una activitat pública a la ciutat de Barcelona

- Vull agrair al director-gerent de l'Institut Municipal de Parcs i Jardins de Barcelona, per la confiança que em va fer a l'hora d'introduir a la ciutat de Barcelona una pràctica (el compostatge) gairebé oblidada. ●

Notes

¹ Esquerrà i Roig, Josep (1998), *Guia de Compostatge*, Regidoria de Ciutat Sostenible, Ajuntament de Barcelona

² Fullletó "Fem compost al Parc" (1998), Parcs i Jardins, Ajuntament de Barcelona